

Равноправност полова у систему одбране

Пуцање стаклене таванице

Последњих неколико година све више жена одлучује се да обуче униформу и да, раме уз раме са колегама, стане у војнички строј. Те даме су храбре, смеле, одважне, али и решене да своју прву битку војују против устаљених стереотипа да је женама место само уз лецу и шпорет. Свесне да су очи многих девојчица и девојака упрте у њих, јер рушењем стереотипа утабавају пут будућим генерацијама стварајући родно равноправно окружење, оне сваког дана доказују да заслужују место у систему одбране.

Све до 2011. године жене су до првих официрских звезде долазиле само завршетком Факултета општенародне одбране (садашњи Факултет безбедности) или уколико би након пријема у војну службу завршавале школу за резервне официре или школу за санитарске официре. Зато и не чуди податак да је заступљеност жена у нашој војсци почетком овог века била мања од једног процента. Тада су даме међу официрима чиниле свега 0,20 посто, тек

0,08 посто више међу подофицирима, док их је међу професионалним војницима по уговору било нешто мање од 3 процената.

Недостатак жена на руководећим дужностима најбоље осликава податак да је од тада постојећих 17 жена официра половина била на средњим и нижим руководећим позицијама, и то углавном на дужностима начелника организацијских јединица управно-административног домена.

Али, ствари се од недавно мењају набоље за женски свет. Након што је Војна академија отворила врата и за припаднице лепшег пола 2007, ове године то је исто учинила и Војна гимназија, у чије ће клупе од септембра сести и девојчице. Тиме је војнообразовни систем наше земље постао у потпуности доступан за оба пола. У конкурсима за упис у Војну гимназију нису одређене квоте нити је постављена родна разлика у нормама које кандидати морају да испуне. Основни критеријуми за пријем су способност и знање кандидата.

Жене на руководећим позицијама

Војни позив је из године у годину све привлачнији омладини, обарају се рекорди у броју пријављених кандидата за Војну академију, Војну гимназију и за добровољно служење војног рока. Међу заинтересованима је велики број девојака, које по знању и способностима без проблема „стају на црту“ припадницима јачег пола.

Према подацима Команде за обуку, од свих кандидата који су 2009. године примљени на обуку за професионалне војнике (укупно 1.919), 367

(19%) биле су жене. Без обзира на специфичност саме обуке, проценат оних који заврше обуку већи је код жена него код мушкараца (99% код жена наспрам 95% код мушкараца).

– Генерално гледано, систем војног образовања треба да обезбеди пројектоване потребе система одбране за кадром одговарајућег профила. При томе по не би требало узимати као критеријум приликом селекције и школовања, односно напредовања током каријере, већ треба настојати да основно мерило буде нечија способност и знање, које ће увек надмашити полне разлике. Свакако се очекује већа присутност жена на свим нивоима образовања, пре свега каријерним вођењем жена официра, али и повећањем броја жена у подофицирском кору – каже начелник Управе за кадрове бригадни генерал Драгослав Лацковић и додаје да жена најмање има на дужностима подофицира.

У Министарству одбране и Војсци Србије постоји систем праћења,

Заступљеност жена по чиновима у јуну 2013. године

Чин	Процент заступљености
Потпоручник	15,7%
Поручник	3,38%
Капетан	0,33%
Мајор	0,07%
Потпуковник	0,33%
Пуковник	0,22%

у савршавања и напредовања кадрова, који је дефинисан Уредбом о стањима у служби и о унапређењима официра и подофицира. Он је усклађен с формацијским потребама система и јединствен је за све официре и подофицире, без обзира на пол. Самим тим, жене и мушкарци третирају се на исти начин током свог радног века у систему савршавања и напредовања, што значи да не постоје формално-правне разлике у односу запослених према полу. Не постоји родно заснована евиденција лидера, као ни систем њиховог вођења током радног ангажовања. То с једне стране, указује на њихов равноправан нормативно-правни статус. Али, истовремено, може и да сугерише да Министарство одбране и Војска Србије морају унапредити механизме за развијање лидерских способности појединаца и то превазилажењем разлика у улагањима у људски потенцијал и без обзира на полну припадност и предрасуде. На тај начин смањила би се опасност од стварања невидљиве баријере, „стаклене таванице“, која жене спречава да се попну на лидерске позиције.

Права жена у униформи

У припреми је предлог измене и допуне Закона о Војсци Србије како би се боље регулисао правни статус

КЉУЧ СУ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

– То што многе девојке које заврше Војну академију не раде послове из области коју су завршиле није расипање ресурса, већ наша процена и процена психолошке струке да ће у областима на које су постављене бити успешније. Кључ решења јесу компетенције, односно способности за одређену дужност, приликом селекције кадра – каже начелник Управе за кадрове и додаје да јасно и прецизно дефинисани критеријуми који се морају испуни за одређено место морају бити једино мерило приликом постављења.

НЕПРЕКИДНОСТ РАДА

– С аспекта обезбеђења потребних оперативних способности Војске мора се пронаћи ефикасно решење за попуну формацијских места која су на тај начин упражњена, посебно у јединицама и деловима јединца који представљају недељиве функционалне целине (посада борбеног возила, послуга артиљеријско-ракетног оруђа, операциони тим и слично), које не могу да функционишу ако недостаје било који члан те посаде, послуге, тима – каже генерал Лацковић и истиче да садашња решења нису довољно критична када је о томе реч, јер „ако је жена члан посаде, а оде а породилско одсуство, ми можемо комотно распустити посаду јер она не може да одради додељен задатак”.

жена у униформи. Међу првима је предложена измена члана који се односи на регулисање статуса жена које су спречене да буду на дужности професионалног војног лица због трудноће, породилског одсуства, неге детета или посебне неге детета.

Новим *Законом о Војсци* професионално војно лице за време трудноће неће бити у обавези да носи униформу и биће поштеђена обављања послова на којима је изложена посеб-

ним напорима и повећаним здравственим ризицима, рада дужег од пуног радног времена, ношења оружја и опреме, учешћа на вежбама, логоровањима, узбунама и службе дежурства.

Законом о раду Републике Србије прописано је да запослена жена за време првих 32 недеље трудноће не може да ради прековремено и ноћу, ако би такав рад био штетан за њено здравље и здравље детета, што утврђује лекар. Запослена жена за време последњих

осам недеља трудноће не може да ради прековремено и ноћу.

Истим законом дефинисано је да свака запослена жена има право на одсуство с рада због трудноће и порођаја односно породилско одсуство у трајању од 365 дана, а које може

Број жена професионалних војних лица у периоду од 2008. до 2013. године

	Официр	Подофицир	Професионални војник	Укупно
2008.	18	29	152	199
2009.	27	29	368	424
2010.	26	29	845	900
2011.	54	35	993	1.082
2012.	104	40	1.002	1.146
2013.	104	40	987	1.131

да отвори најраније 45 дана, а обавезно 28 дана пре времена одређеног за порођај.

– Дистинкција која треба да покаже да ли неко може ли не може да буде професионални припадник Војске јесте способност, а не то да ли је неко жена или мушкарац. Ми штитимо родну равноправност, али не по сваку цену, посебно ако она нарушава оперативну способност састава. Није проблем да ли ће се бројка жена у систему одбране повећавати, већ да сви, и жене и мушкарци, морају да покажу потребну способност за поједине послове које обављају. Ако треба да подиже антенски стуб у јединици везе тежак 70 килограма, и ако то може, жена ће равноправно као и мушкарац бити члан те посаде. Ако не може, неће бити – каже генерал Лацковић и додаје да у систему свакако постоје ду-

жности које жене могу много квалитетније да обављају, али да је нереалан приступ „жене на сва места“.

Иако су пре неколико година ушле у систем, жене ће још дуго морати да се боре. До сада су успеле да постану значајан део војничког, кадетског, подофицирског и официрског строја, али је њихова битка далеко од краја. Свега једна жена на Генералштабном и ниједна на командно-штабном усавршавању наша су сурова реалност коју морамо променити. Наравно, не насилном имплементацијом нестручног женског кадра, већ стриктно по компетенцијама, знању и заслугама. Једино тако искрено поштовање потчињених и претпостављених неће изостати. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

Снимили Душка СТЕФАНОВИЋ
и Даримир БАНДА

